

RDEČI PRAPOR

Izhaja v Ljubljani vsako sredo in soboto.

Na očitna za avstro-ogrske kraje za celo leto 1040 K, za pol leta 520 K, za četrt leta 260 K, mesečno 90 vin.; za Nemčijo za celo leto 12 K, za pol leta 6 K, za četrt leta 3 K; za Ameriko za celo leto 14 K, za pol leta 7 K.

Poznamo številka 10 v.

Reklamacije so poštnine prevle. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo, insočasni. Kvačopna petil-vrtilca (širina 88 mm) za enkrat 10 vin., večkrat po dogovoru.

Glasilo jugoslovanske socialne demokracije.

74. številka

V Ljubljani, v sredo, dne 16. septembra 1908.

Leto XI.

NASLOVA: Za dopise in rokopi za list: Uredništvo »Rdečega Prapora«, Ljubljana. — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: Upravništvo »Rdečega Prapora«, Ljubljana, Dunajska cesta številka 20.

Industrija in narodnost.

Številke dokazujejo, da je slovenski narod v gospodarskom oziru znatno zaostal za ostalimi narodi avstrijske države, zlasti za nemškim in češkim. Pokazuje se to v dvojni smeri: Industrija med Slovenci je se tako malo razvila, da posamezni njeni otoki skoraj izginejo v morju agrarizma; močne samostalne ekzistence so pa tako redko posejane, da se po pravici govori o proletarskem narodu.

Pomanjkanje industrije je v sedanji dobi osodopolno za vsako človeško skupino; narod brez razvite industrije mora zaostajati za veleindustrialnimi narodi gospodarsko, vsled tega pa tudi kulturno. Pogled na industrialne države kaže, da narašča njih narodno bogastvo v progresiji, s katero se ekonomično napredovanje agrikulturnih dežel, sploh ne da primerjati. Najvažnejši razlog je ta, da je razvoj industrije v tržnem, še bolj pa v tehničnem oziru skoraj neomejen, poljedelstvo se pa sicer lahko izboljšuje do neke točke, katere pa nikoli ne more prekoračiti, ker je odvisno od pre mnogih neizpremenljivih faktorjev. Zemlja se n. pr. lahko z naravnimi in umetnimi gnojili popravlja, a to izboljšanje nikoli ne preseže gotove, precej ozke meje. Produkti zemljišča, ki so tudi zelo odvisni od faktorjev, na katere ne more človek prav nič vplivati, od podnebja, od lege, od vremena, se morejo s človeškim prizadevanjem tako pomnoževati, kakor produkti tovarne, ki se lahko dozidava, razširja, oskrbuje z boljšimi delavnimi sredstvi, spopolnjuje z novimi metodami.

Če hoče poljedelstvo — kateremu se mora seveda prištevati tudi živinorejstvo, vinogradništvo, sadjarstvo — zvišati svoje dohodke, začne preko-

merno izkoriščati konsumente; njegova visja rentabiliteta postane nevarna splošnemu blagostanju naroda. Industrija poveča veliko lažje obresti svojega kapitala z večjo in racionalnejšo produkcijo.

Agrikultura na določenem prostoru lahko redi precej omejeno število ljudi. Pregostega prebivalstva ne prenaša, ker ne bi našlo dovolj plodov. Industrija koncentrira prebivalstvo in daje na temnem prostoru zaslužka velikim množicam. Industrialni narodi se množe in njih prebivalstvo se zgoščuje, agrikulturni se ne morejo, kar nemorejo rediti svojih sinov in hčera. Če narašča ljudstvo v poljedelskih krajih, se mora izseljevati.

Slovenska emigracija v Nemčijo in Ameriko, je posledica neindustrialnosti naših krajev. V poljedelstvu ne najde prebivalstvo dovolj zaslužka; tarnanje posestnikov o pomanjkanju poslov in poljedelskih delavcev je za ta pojav irelevantno, kajti dohodki, ki bi jih izseljenci imeli, če bi ostali doma in obdelovali tujo zemljo, bi bili zanje nezadostni.

Če bi po vseh deželah prevladovalo poljedelstvo, bi bila ta prikazen manjšega pomena. Ker se pa pri drugih narodih skokoma množi industrija, s tem pa tudi bogastvo in prebivalstvo, je agrarizem z narodnega stališča naravnost nevaren. Narod, ki živi pretežno ob poljedelstvu, se še številno ne more razvijati v enakem razmerju, kakor industrialni narodi in dostaja za uspešne narodne boje bolj in bolj nesposoben. Če je tak narod že od začetka majhen, je nevarnost očitna.

Agrikultura ne more vstvarjati enakega bogastva kakor industrija. Resnično je pač, da ostane največji del industrialnih dohodkov v kapitalistični družbi v žepih kapitalističnega razreda. Toda od večjega bogastva mora priti več med ljudstvo, kakor od manjšega. Dobro organiziran proletariat si lahko kaj pribori tam, kjer je kaj; ne pa tam, kjer ni nič. Bremen se bojeviti nižji slogi lažje rešujejo, kjer je bogastvo, kateremu se lahko nalože

kakor pa tam, kjer ga ni. Vrhutega je pa industrija prisiljena, dajati večjim množicam dela, ki ga potrebuje za svoje obogatitje, medtem ko mora poljedelstvo odganjati ljudi, katerih ne more rediti s svojimi odmerjenimi pridelki.

Višje blagostanje industrialnega naroda, koncentracija industrialnega prebivalstva pospešuje kulturo; poljedelske razmere jo ovirajo. Industrialni delavec ne živi v raju. Ampak položaj kmetijskega posla ali veleposelstniškega dninarja se kratkomalo ne da primerjati z njegovim. Predvsem že ne zaradi kričeče razlike zaslužka. Veliko nasprotje je ne le v višini dohodkov, ampak tudi v obliki. Tovarniški delavec, rudar, železničar dobiva plačo v denarju in kvečjemu majhen del v naturalijah (drva, svečavo, stanovanje); poljedelski delavec vidi komaj kaj denarja, pretežna večina njegovega zaslužka je naturalna. Industrialni delavec lahko razpolaga po svoji volji s svojimi dohodki, kolikor jih pač je; poljedelski nima s čim razpolagati. Prvi lahko kolikor toliko porabi za kulturne svrhe, drugi nima ničesar za take namene.

Industrija vstvarja večje kolonije, obljudena središča, v katerih se lahko snuje in razvija šolstvo, znanstveni in umetniški zavodi, čitalnice, knjižnice, gledališča. Na kmetih se najdejo komaj karikature. V velikih občinah, ki so plodovi industrialnega — s tem v zvezi tudi kupčijskega — razvoja, se vsako socialno delo lažje koncentrira in sistematično vravna kakor na deželi, kjer je prebivalstvo raztreseno in je izključeno vsako sodelovanje večjih množic.

Pospeševanje in povzdiga industrije je nujno potrebna za vsak narod, ki hoče obstati, zlasti v kapitalistični družbi; najbolj potrebna pa je za tako maloštevilni narod kakor je slovenski. Industrializiranje je neizogibna važna točka narodne politike. Brez nje mora v kapitalističnem svetu majhen narod prejalislej poginiti.

PODLISTEK.

Francka.

Spisal Etbin Kristan.

Ko je spoznala svoj položaj, je minil dan. Pred očmi ji je vstala gosta, siva tema in čudne rme ne iskre so švigale skozi noč. Nekaj neznanega je šumelo kakor morje. Franciki se je zazdelo, da se bliža smrt. V ramenih in v kolenih je očutila veliko slabost, vratne žile in žilice so se ji napenjale, na lobanjo je pritiskala strašna teža, v glavi pa je bilo pusto kakor izmučenemu človeku, ki ne more zaspati. Nekaj jo je bolelo, stiskalo, bodlo, ne da bi vedela kje ni kaj. Kmalu mora biti konec življenja.

To bi bilo najbolje. Smrt bi bila rešitev. Konec vsega. Nič več strahu in trepetu...

Naenkrat se je stresla. Okrog srca je začutila nekaj gorkega, zavest se ji je vrnila, preden se je zgrudila. Orijela se je stola, ozrla se je in tema je izginila. Jasen dan se ji je upiral v oči. Polagoma so se vračale misli, žalostne kakor jesensko vreme in strah ji je zopet zlezal v dušo.

Kaj bo sedaj? ... Jutri pojde še v tovarno, pojutrišnjem ... prve dni ne bodo tovarišice še nič opazile in tudi pazniki ne. A kmalu se bodo pogledi začeli upirati vanjo, Minka ali pa Neža bo spoznala, da ji je obleka pretesna, uganila bo resnico in kmalu bo vsa tovarna vedela za njeno sramoto. Pikale jo bodo in zasmehovale, možki jo bodo gledali s predrznimi očmi in enkrat, ko

pride domu, jo bo mati vprašala z glasom sodnega dneva, kdaj je postala vlačuga.

Zopet se ji je zameglilo pred očmi in slabo ji je postalo. Danes že tretjič. Kako bo delala, če ostane tako? In kako bo skrila svoj greh?

Izmučena in bolna je legla na posteljo in se je obrnila k steni s trdno željo, da bi zaspala. Toda pozabljenje se ni hotelo približati, da bi jo rešilo misli, ki so ji vrtale kakor ostri svedri po glavi. Spomnila se je na svoje prijateljice, ki jo bodo jutri vpraševale, zakaj ni prišla k „Zeleni lipi“, ko je vedela, da bo tam godba in ples. Spomnila se je na njega, ki ni plesal z nobeno drugo in je bil postavnejši in ponosnejši od vseh drugih fantov. Zakaj ni bil pametnejši kakor ona? Starejši je in ve, kaj je ljubezen; ona pa ni vedela nič drugega, kakor da ga ljubi in da mu mora dati vse kar ima. Kaj je vedela o posledicah in o sramoti v tistem trenutku, ko ni bilo zanjo ne sveta, ne bodočnosti, temveč samo Tone in njegova ljubezen? On pa je mož in vendar ji ni povedal, kaj se lahko zgodi...!

Misel na Toneta ji je dala, česar ji ni hotel podariti nevoščljivi spanec. Pozabila je na svojo največjo bol in strah se je umaknil od njenega ležišča. Zatisnila je oči in spomini so sedli kakor tolažitelji na njeno zglavje.

Ničesar ni imela na svetu, ko je začela hoditi v tovarno. Oče je bil davno mrtev. Zdi se ji, da je bil velik, lep mož, širokih pleč, goste rjave brade in prijaznih oči, ki so se svetile kakor solnce v bistrem potoku, ob katerem je bila tista

hreščeča žaga, ki je bila največja hiša ob Francinih otroških letih. Zdi se ji, da je bil oče dober in da je rad plesal z njo ringa raja in jo nosil na rami po travniku, kadar je bilo seno pokošeno in je dišalo, da bi se bila ves dan valjala po njem in ga kar jedla.

Takrat je bila še majhna in komaj, da se spominja na tiste dni. Vendar ve, da ni bilo pozneje nikdar več tako lepo, nikdar do tistega časa, ko se je seznanila s Tonetom. Nenadoma se je razdrila tista lepota. Enkrat se je mati zjokala in je tako ihtela, da je Francka ni mogla potolažiti, ne z božanjem, ne z laskanjem, ne s svojim najlepšim petjem. Od tistega dneva ni nikoli več videla očeta. Čudni ljudje so takrat hodili po hiši in godile so se nerazumljive reči. Pozneje, ko je bila že v mestu in je hodila v šolo, ji je mati pripovedovala, da je oče utonil v potoku, ko je voda nenadoma narasla in odnesla najlepše deske. Močan je bil in plavati je znal, a v deroči struji ga je čoln, ki se je odtrgal, zadrl v glavo in nihče ga ni mogel rešiti. Ko ga je čez nekaj dni voda sama vrgla na suho, so našli na črepinji veliko rano. Pokopali so ga, mati se je pa s Francko preselila v mesto, kajti zanjo ni mlinar imel dela. Bogvé, kako je bilo prve čase v mestu. Ko je Francka nekoliko porasla, je začela hoditi v šolo. Mati je pomagala v tujih hišah in prala tuje perilo. Veselja ni bilo nič. Francka je pozabila, kako diši pokošena trava in kako se blišči solnce v potoku.

Dalje.

Politični odševi.

Za splošno in enako volilno pravico za deželne zbornice je po raznih avstrijskih deželah veliko gibanje. V nedeljo je bila v Pragi velikanska demonstracija in shod na Strelškem otoku; na Štajerskem je bilo tega dne 12 shodov, na Moravskem osem in mnogo tudi na Galiskem. Povsod so se delavci naveličali brezpravnosti v deželah in Beckova beseda, da se za deželne zbornice nikdar ne dovoli enaka volilna pravica, jih nič ne straši. Gibanje je že sedaj tako močno, da ni daleč čas, ko bo stala vlada prav tako pred vprašanjem, kakor leta 1905. Gautscheva: Ali se vdati pameti in predložiti deželni zborom splošno in enako volilno pravico, ali pa vstrajati pri svojem «nikdar» in prisiliti delavstvo na tak boj, kakršnemu tudi Beckova umetnost ne bo kos. Tedaj se bo pokazalo, da je tudi na Kranjskem skrpana reforma le kratek, nevzdržljiv provizorij.

Nemški agrarci nameravajo, kakor poroča «Pester Lloyd», nastopiti proti srbski trgovinski pogodbi, ker hočejo vlado prisiliti, da bi sprejela zopet katerega njih pristavev v ministristvo. Torej kravja kupčija. Verjetno je že.

Za železničarje namerava vlada zvišati znesek, ki je namenjen socialnim reformam na državnih železnicah, od 83 na 10 milijonov. 1.700.000 bi prišlo v proračun za leto 1909.

V češkem deželni zboru grozi obstrukcija nemških strank.

V Budimpešti so imeli socialni demokratje v nedeljo popoldne velik shod v mestnem logu. Na dnevnem redu so imeli splošno in enako volilno pravico ter so energično protestirali proti nameravanemu popačenju s pluraliteto. Tega dne so demonstrirali tudi klerikalci, ki se na Ogrskem bolj in bolj izzivalno organizirajo, seveda pod protektoratom visoke aristokracije. Priredili so tudi takozvano evharistično procesijo po mestu. Ko so se delavci vračali od shoda, so srečali procesijo. Prepevali so po navadi delavske pesmi, kar je po božne bratce tako užalilo, da so pozabili na svoje svete namene in se zakadili proti socialistom. «Svobodna» ogrska policija, ki ima socialno-demokracijo strašno na piki, je prihitela «brant» terciale z golimi sabljami, vsled česar so se razvili pravcati boji, ki so se ponovili na raznih krajih mesta.

Bosanski nadškof Stadler, znan jezuit, priporoča aneksijo Bosne in Hercegovine ter pravi, da bi bila največja nesreča, dati deželi ustavo pred aneksijo. Tak je klerikalni demokratizem. Kaj bi odločalo ljudstvo? S tem se napravi, kar hočejo mogotci; narod naj le drži jezik za zobmi! Pa so še ljudje, ki verjamejo klerikalcem, da so demokratje!

Socialnim demokratom v Budimpešti je policija za nedeljo prepovedale spreved po mestu, klerikalnim društvom ga je dovolila. Pravijo, da je madžerska vlada liberalna.

Na Hrvatskem so zopet začeli zapirati «zarotnike». Spravili so se nad nekatere srbske učitelje. V zadregi so, ker nimajo pametnih dokazov, pa bi si z zapiranjem radi pomagali.

Nemški cesar Viljem je imel v Kolmaru govor, s katerim je zagovarjal mir. Ampak Viljemovi govori kažejo zelo spremenljive nazore.

Nemška socialna demokracija zboruje letos v Norimberku. Strankarski zbor je imel prvo sejo v nedeljo. Prišlo je približno 400 delegatov. Poročilo izvrševalnega odbora kaže velikanski napredek stranke v zadnjem letu. Najzanimivejša bo debata o stališču južno-nemških sodrugov, ki izražajo mnenje, da tudi socialistični poslanci lahko glasujejo za državni proračun meščanskih vlad, če obsega kaj koristnega za delavstvo. Debata bo gotovo zelo vroča, kar se lahko sodi po strastnih polemikah v strankinem časopisu. O glavnih momentih zbora bodemo poročali. Jugoslovanska socialno-demokratska stranka je brzojavno pozdravila zbor.

Ruski car je poslal po poslaniku Sinovjevu turskemu sultanu dragoceno srebrno kaseto v dar. Če bi mu sultan zato poslal vzorec turske konstitucije, bi ne bilo škode.

Proti smrtni kazni je izdala cela vrsta znanih ruskih politikov, učenjakov, pisateljev in umetnikov s knezom Pavlom Dolgorukim na celu ob osemdesetletnici Leva Tolstega oklic, ki predlaga ustanovitev zveze za boj proti smrtni kazni. V oklicu, ki je zanimiv za vse dežele, v katerih še obstoji smrtna kazen, se pravi, da so neprestane justifikacije popolnoma ponižale vrednost človeškega življenja in zanesle strašno demoralizacijo v narod, ne da bi dosegle namen, ki jim ga pripisujejo zagovorniki smrtni kazni.

Bivši danški justični minister Alberti se je sam naznanil policiji, da je ogoljufal kmetijsko banko za devet milijonov kron. Stori je ta korak, ko ni imel nobenega izhoda več. Še ko je bil Alberti aktiven minister, se je po bilanci kmetijske banke vedelo, da manjka denarja. Vendar je ostal minister in šele četrlet pozneje je bil prisiljen demisionirati, ko je imel Neergard prevzeti finančno ministristvo, pa je izjavil, da noče sedeti poleg Albertija. Ko je odstopil, je dobil še veliko odklovanje. A vendar se je že večkrat prej pojavil sum, da je njegovo poslovanje sleparsko. Poslanec Brandes je dejal po zimi v parlamentu: «Pri vsaki kupčiji, ki se giblje na robu dovolje-

nega, zadenemo ob Albertijevo ime.» Socialni demokratje so ga tudi ob tem času dolžili, da zlorablja uradno oblast. Te dni bi bil moral Alberti povrniti poldrug milijon, ki si ga je bil od finančnega ministristva izposodil za svojo hranilnico. Ker ni mogel storiti tega, je šel na policijo in je priznal svoje goljufije. Seveda so ga takoj zaprli. Alberti je znan tudi zaradi tega, ker je kot justični minister vpeljal tepežno kazen.

Na Danskem je v soboto minister za zunanje zadeve grof Roben Levecor podal demisijo zaradi Albertijevega škandala. Kmalu na to je bil ministrski predsednik Kristensen na avdienci pri kralju, posledica konference je bila ta, da je ministrski predsednik vložil demisijo cele vlade. Do sestanka parlamenta bo Kristensen vodil posle.

V Perziji se nadaljuje boj med ustaši in vladnimi četami. V soboto je bila zopet pri Tebrisu huda bitka. Revolucionarje je napadel Makno s konjeništvom in 6 topovi. Najprej se mu je posrečilo, prodreti v mesto, ko je pa Satar kan dobil pomoči, je pognal vladno vojskvo v beg. Izgube so na obeh straneh znatne.

Dopisi.

Trbovlje. (Ponesrečen rudar.) Protečeni petek se je zgodila v Trbovljah na zapadnem revirju I huda nesreča. Rudar Lesjak je v jami razstreljal kamen. Po rudniških predpisih mora biti za tak slučaj na vsakih 50 korakov kočica, v kateri se delavec lahko zavaruje. V Trbovljah se družba ne briga za take reči, ki veljajo kako malenkost, temveč prepušča varstvo delavcev rajši božji previdnosti. Ta pa v petek ni pomagala. Rudar je odšel 64 korakov od razstelišča, ali ker se ni imel kam zakleniti, ga je zadel kos premoga tako nesrečno v čelo, da so mu možgani privreli na dan in se je takoj zgrudil. Nezavednemu se je odrezal kos izstopivših možgan. Ponesrečenec je bil za prevoz takorekoč sploh nesposoben. Na vsak način bi bilo treba skrajne previdnosti. Zgodilo se je pa, da so ga naložili na takozvani lojternik in tako po grapovi cesti odpeljali na postajo in potem v bolnišnico v Ljubljano. Ljudstvo, ki je gledalo ta brezsrčni transport, je bilo do skrajnosti ogorčeno. Radovedni smo, kaj poreče rudniška oblast, ki ima nadzorovati podjetje. Človeško življenje je pri trboveljski premogokopni družbi že tako po ceni, da se kmalu ne bo upal noben rudar več v jamo, ne da bi bil spisal prej svoj testament. Delo pod zemljo je itak že dovolj nevarno, tudi če se izvrše vsi varnostni predpisi. A škandal je, da se zaradi malenkostnega kapitalističnega profita zanemarija se to, kar ukazuje zakon, ki je itak nadvse mil za kapitaliste. Pa tudi to je škandal, da se ravna s ponesrečenim delavcem tako brezčutno kakor v tem slučaju. Če se ne pokaže kmalu več človeštva napram delavcem, bodo rudarji prisiljeni, napeti druge strune.

Shodi.

Ljubljana. V ponedeljek zvečer je bil v areni «Narodnega Doma» dobro obiskan železničarski shod, ki se je bavil z važnimi vprašanji. Pod predsedništvom sodruga Vdovca se je na predlog sodruga Kopača najprej sklenila resolucija, ki izraža preganjanim ogrskim železničarjem najtoplejše simpatije in solidarnost. Potem je poročal član predstojništva železničarske zavarovalnice za nezgode o načrtih, ki jih ima vlada glede zavarovanja železničarjev. S težkimi boji so si železničarji v tem ozru pridobili neke pravice, za katere bi jih bile železniške uprave že večkrat rade prikrajšale. Če mora iti železničar v pokoj, ker je vsled ponesrečenja postal trajno nesposoben za delo, mora dobiti iz svojega penzijskega ali provizijskega sklada normalno pokojnino, za nezgodo pa primerno rento od zavarovalnice. Do obojega ima tembolj pravico, ker mora tudi sam vplačevati v pokojninski sklad in ker ga nezgoda itak prisili, da mora iti predčasno v pokoj in si torej ne more več s službo izboljšati svojega položaja. Železniške uprave odnosno njih zastopniki v zavarovalnici so hoteli stvar izpremeniti tako, da bi dobival ponesrečeni železničar od rente samo tisto diferenco, ki manjka do normalne pokojnine. Ta poizkus so organizirani železničarji svoj čas odbili. Sedaj je vlada zopet izkopala načrt in bi ga rada vresničila v drugi obliki, tako da bi zavarovanje železničarjev združila s splošnim starostnim zavarovanjem in tam skrajšala rente v omenjenem zmislu. O tej točki je govoril tudi drž. poslanec sodrug Tuller, ki je obljubil, da bo socialna demokratska frakcija z vsemi močmi varovala pravice železničarjev, ter sodrug Kopač, ki je zlasti povdarjal potrebo krepke organizacije zoper take napade. Sprejeli sta se dve resoluciji o tem predmetu. Potem je poročal sodrug Petrič o zadnji železničarski konferenci na Dunaju. Ker najdejo čitatelji kratko poročilo na drugem mestu, se tukaj lahko omejimo na to, da je shod soglasno odobril resolucijo, ki je bila sprejeta na konferenci. Zaključilo se je zborovanje ob 1/2 12. zvečer.

Zagorje. Jako lep shod je bil v nedeljo popoldne na vrtu Heinbergerjeve gostilne. Udeležilo se ga je okroglo tisoč rudarjev. Predsedoval je sodrug Čobal, poročala sta o državnoborskem delovanju sodrug Tuller, državnozborni poslanec, in sodrug E. Kristan. Dež je sicer nekoliko nagajal, pa ni mogel preplasiti zborovalcev. Shod je

trajal nad dve uri. Zaključil ga je sodrug Čobal, ki je jako lepo resumiral izvajanja poročevalcev ob glasnih živio-klicih na socialno demokracijo.

Jesenice. Dne 13. t. m. popoldne se je vršil v dvorani pri Jelenu na Savi zelo lepo obiskan javni shod, na katerem sta govorila državni poslanec sodrug Riese iz Celovca in sodrug Anton Kristan iz Ljubljane. Poročala sta oba o enoletnem delovanju državnega zbora. — Poročilo se je vzelo na znanje z velikim odobravanjem. Sprejel se je na konec še predlog, da gre predsedstvo shoda k g. gerentu vprašati, kaj je z minimalnim cenami mesa. — Sodr. Riese je potem govoril še o bojkotu karteliranega piva in priporočal jeseniškemu delavcem, naj bojkotiranega piva sploh ne pijejo. — Dopoldne pa se je vršila važna politična konferenca. Poročal je sodrug Anton Kristan iz Ljubljane.

Domače stvari.

Ptujski kravali.

Nekoliko mirne krvi! V časih narodnjaških rabuk je posebno treba take tekočine, kajti razburjenost, ki je lahko umevna posledica tendenčnih pretepev, je voda na mlin vseh nacionalnih hujšakcev. Razdraženost živcev, ki nastane v takih časih, je povsem podobna pijanosti, vinjenim ljudem se pa ne sme dajati še žganja, temveč vode.

Kaj se je zgodilo v Ptujju? — Preden se spozna natančna resnica, bo treba nekoliko počakati, kajti dokler so na razpolago samo poročila obojestranskih nacionalistov, ne more biti jasnosti, temveč samo konfuzija. V slovenskih časopisih mrgoli «nemških fakinaž», «nemških tolovajev», «nemških kulturonoscev», v nemških pa paradira «slovenske Herausforderung», «windische Hetzarbeit», «windische Radaubruder». Po vesteh «Slovenskega Naroda» so bili Slovenci sama jagnjeta z vodo v žilah, potrpežljivi in miroljubni, kakor jih nismo poznali svoje žive dni; če bi verjeli graškim listom, so se Nemci skrupulozno držali Kristusovega nauka, da uaj nastavi se levo lice, kdor je dobil kľofuto na desno.

Naravno je, da se tem vestem ne more in ne sme slepo verjeti, ker je navada šovinistov, barvati take opise, prestara in ker bi se bili morali ljudje po bogve kakšnih čudežih in čarih čez noč do kosti in črev izpremeniti, če bi bilo mogoče, da bi ena stranka le nabijala, druga pa le držala. Nekaj sence je že na obeh straneh in kdor se preveč trudi, pokazati se belega, zbuja sum, da je več črnih peg na njem, nego se jih vidi na prvi pogled.

Družba sv. Cirila in Metoda je imela v nedeljo v Ptujju občni zbor. Ko je odbor sklenil, prirediti zborovanje v tem mestu, ni prišel šele na svet, ampak je dobro vedel, kakšne razmere vladajo v Ornižovi guberniji. Zato je smešno, če se kažejo sedaj presenečene in glumijo miroljubne oči. Prireditve občnega zbora Cirilmetodove družbe je bila demonstrativna, namenoma demonstrativna in aranžerji so prav dobro vedeli, da so s skoraj absolutno gotovostjo pričakovati spopadi. Še nikdar niso bile prve slovenske prireditve v spodnještajerskih mestih in trgih mirne in če bi bili vodje Cirilmetodijcev v Ptujju pričakovali izjemo, bi se jim moralo pripisati uboštvo duha, ki presega vsako normalnost. Narobe: Naravnost pričakovati so morali izgred in če se sedaj delajo začudene, da so se zgodili, je ta hinavščina prav zoprna.

Seveda — cirilmetodova družba je imela prav tako pravico, zborovati v Ptujju, kakor v Kranju, na Vrhniki ali pa v Nabrežini. Toda če je šla v mesto, ki je danes nemško, je morala a priori računati z mogočimi in nad vse verjetnimi posledicami. Z druge strani ostane barbarizem seveda barbarizem, tudi če je bil pričakovani in v ptujjskem nemškem nacionalizmu se že davno mesata delirij in idiotizem. Ornižova klika, katero so socialni demokratje v štajerskem deželni zboru in v svojem graškem glasilu pokazali v najbolj naturalistični sliki, se drži edino z večnim draženjem šovinističnih občutkov nad vodo in če je sploh kdaj uživala kaj simpatij pri resnih ljudeh, jih je že davno izgubila.

O posameznostih pretepev, ki so se v Ptujju vršili v nedeljo in v ponedeljek, se ne moremo baviti, ker še prostora nimamo za registriranje vsake kľofute. Kri je tekla, to je gotovo; ampak kdor govoriči, da bo ta kri pomagala, «ohraniti nemški značaj Ptujja», ali pa «osvojiti Ptuj Slovincem», govori neresnico. In kdor rabi vsled pretepev nastalo podivjanje čutov za novo šovinistično ščuvanje, greši nad narodom. Z nobeno surovostjo se ne pospešuje narodnost, ampak s kulturo; lastnemu narodu ne koristi, zaničevati in blatiti drug narod, temveč učiti se je treba, kar imajo drugi dobrega. Posebno pa naj bi Slovenci pomislili, da je na Ptujjskem treba pameti, ne pa blaznenja. Slovensko ljudstvo v onih krajih, ki pošušča «Štajerčeva» gesla, se ne bo pridobilo s podžiganjem šovinističnih strasti, temveč edino z vstrajnim, potrpežljivim in pametnim poukom.

Zatorej — hladno kri!

Ptujjska policija se je vedla pristransko; to radi verjamemo, ker jo dobro poznamo. Da so celjski, mariborski in celovski policaji, ki so ji prišli na pomoč, posnemali njen vzor, je prav tako verjetno. Samo v oklepaju bi opomnili, da ni policija samo v Ptujju, Celju in Celovcu «enostranska»,

ampak tudi drugje. Mestna policija je povsod večalmanj orodje gospodujoče stranke, ali kdor misli, da služi pri državni policiji sama božja previdnost ali klasična objektivnost, laže sam svoji pameti.

Toda cirilmetodijski skupščinarji so morali tudi kvalitete pljuške policije vpoštevati, ko so šli v Orničovo kraljestvo. Policija je kriva; o tem ni dvoma. Ampak če so bili izletniki res tako grdo tepeni, kakor poročajo naši nacionalisti, tedaj so — tudi sami krivi. Kdor ve, da ga čakajo bunke, pa se ne pripravi, naj se prime za nos.

Seveda slovenski generali so nekoliko mislili na nevarnost in so se deloma hoteli zavarovati. Ampak kako? Če bi bili nacionalisti, bi prav odločno protestirali! Slovenski voditelji so zahtevali za svojo varnost — ces in kr. vojaštvo. To je pri spodnjestajerskih narodnjakih že stara navada, ki pa ostane grda in nezonsna tudi, če dobi sive lase. Kdor je že kdaj proti svoji volji marsiral v infanterijskem kareju, pod varstvom vojaških bajonetov in škripal z zobmi, kakor je bilo n. pr. ob prvi sokolski slavnosti v Celju, kjer so tudi narodnjaški prvaki prosili za vojaško asistenco, ne bo nikoli pozabil, kako ponižanega in osramočenega se je čutil. Če slovenski voditelji ne razumejo, da se demokracija in militaristični protekcijonizem ne vjemata, naj gredo v penzijo, pa naj ne ponižujejo slovenskega ljudstva na tak način pred tujim svetom.

Družba sv. Cirila in Metoda je imela zopet občni zbor. Ko lani klerikalci niso zmagali z vsemi zahtevami glede odbora, se je napovedalo, da se bo družba popolnoma otresla klerikalnega jerobstva in odločno zajadrala v svobodomiselne vode. Besede so bile prazne kakor izmlaten klas in letos vlada na celi vrsti polovičarstvo. Ortodoksni klerikalci sicer bojkotirajo družbo, ta se jim pa prilizuje kakor mlada mačka in služi klerikalizmu, kakor da je del klerikalne stranke. V odbor so izvolili celo vrsto ljudi, ki so in morajo biti klerikalni in kdor je na zborovanju «Svobodne Misli» govoril, da je družba sv. Cirila in Metoda postojanka svobodomiselnosti, jo je prav slabo poznal. Zavodi družbe izpolnjujejo na šolskem polju vse klerikalne zahteve in katolicizem jim je važnejši od narodnosti. Če brca, ki jo je dobila družba od klerikalcev, ne zadostuje, da bi se zavedla in osvobodila, tedaj ni od nje do konca dni pričakovati svobodnih šol. Zato je reklama, ki jo dela družba, neopravičena. Cirilmetodova organizacija s svojim brez vsake potrebe svetniškim imenom celo škoduje; kajti če ne bi bilo nje, bi bilo vsaj nekaj upanja, da se osnuje tudi na Slovenskem svobodna šola.

«Delavski tovariš», glasilce goriških krščanskih socialčkov, je zaspančalo. Jetiko je imelo že od začetka in smrt je bila neizogibna. Za nekrolog je bilo preneznatno. Ampak v dneh, ko klerikalci prepevajo himne «napredujočemu katoličanstvu» na Goriškem, je pogin klerikalnega listka kolikor toliko značilen.

Klerikalni študentje, ki so zborovali v Gorici, delajo vodo, kakor da se je kaj zgodilo, ker se je zbralo pol tucata «študiranih» tercialov. Pa teče vendar Soča še navzdol in klerikalne učenosti ne občuduje danes nihče bolj kakor včeraj.

Klerikalno krščanstvo smo že večkrat imeli priložnost opisati. Lepo priliko za to daje zopet ljubljanski «Slovenec» v poročilu o nedeljskem spopadu med socialisti in klerikalci v Budimpešti. Njegove brez primere krščanske besede so sledeče: «Policija in konjenstvo je moralo potegniti sablje in mahati po rdečih buticah, da je napravilo red.» Kdor po taki pisavi ne izprevidi, kako globoko in čisto krščanstvo preveja duše naših klerikalcev, ni mu roči pomagati.

Zolezničarska veselica, ki je bila v nedeljo popoldne v Petričevi gostilni na Resljevi cesti, se je prav dobro obnesla. Veselilni gostje so našli obilo zabavo ob godbi, plesu, kegljanju za dobitke, srečolovu i. t. d. ter so tudi prav pridno rabili priložnost.

Iz katoliških telovadnih odsekov. Piše se nam z Viča: «Katoliški telovadni odseki so po mojem mnenju v veliko škodo mladini. Mój sin je član kat. telovadnega odseka in ta mu je samo za pretvezo, da se more cele noči zunaj potepati. Seveda bo sedaj tega konec. V nedeljo so šli ti pobje na Brezovico, domov se prišli pijani, vsi pomazani od bruhanja... Prosim vas, ali je to vzgojevalno in dobro? Jaz mislim, da ne! Izvolite to porabiti v listu ter opozorite s tem javnost na veliko škodo, ki preti mladini od teh katoliških osrečevalcev. Mladina, ven iz te družbe, ki ti je sovražna!» — Objavljamo to brez komentarja.

O celjakem gospodarstvu poroča graški «Arbeiterwille» zanimive reči: «Na občnem zboru društva «Nemški dom», pravi v št. 211. «Dne 30. jan. 1905 se je sklenilo zidati «Nemško hišo» po načrtih arhitekta Branga za 360.000 K (pohištvo vračunjeno) v «lastni režiji». Premoženje društva je obstalo iz enega legala po 180 tisoč kron, od katerih pa jih je ob začetku «lastne režije» bilo le še 154 tisoč. (!) Seveda je bil le slučaj, da so bili člani odbora, kateremu se je «lastna režija» prepustila, radikalno-nacijonalni tovarnarji in angrosisti; za petersiljček so jim pridjali še podžupana Jesenka in obč. svetnika dr. Kovarica. Seveda je

bilo le v interesu «nemške edinosti», da so materijal za stavbo oskrbeli člani odbora brez razpisa. Pač samo zaradi plemenskih spominov (!) iz zlate mladosti se je zgodilo, da sta dobila dela po ena ljubljanska in zagrebška tvrdka. Po pravilih društva «Nemški dom» bi moral odbor po preteku društvenega leta položiti račune in razpisati nove volitve. Pa «lastna režija», je gospodi tako dišala, da niso razumeli nemško. Nek celjski radikalno-nacijonalni možakar, katerega niso pustili k «lastni režiji», je zlezal lepi «mariborčanki» pod krila in je zival cele potoke gnojnice po vodilnih celjskih glavah. «Nemški dom» je stal 538 tisoč kron, pri čemer ni vračunjen obč. donesek (hiša in zemljišče v vrednosti 90 tisoč kron) in prebitki rezervnih fondov, kateri so se zlili v strugo «lastne režije». Sedaj so pa kase prazne.»

Bojkot podražnega piva brdsko občutijo nekatere pivovarne. V Kapfenbergu na Štajerskem je podjetje pivovarne Horn mrtvo, Gössova pivovarna pri Ljubnem pa že prav težko izhaja. Bojkot traja še naprej. Pivovarna v Mürzzuschlagu je izstopila iz kartela pivovarjarjev, kateri so podražili pivo. S tem je storjen začetek za zrušenje tega, na škodo konsumentov vstvarjenega kartela fabrikantov.

Društvene vesti.

Društvo tiskarjev na Kranjskem obhaja dne 20. septembra t. l. svojo štiridesetletnico s sledečim sporedom: Zjutraj sprejemanje gostov in zunanjih članov na južnem kolodvoru. Ob 8. dopoldne sestanek v restavraciji «Narodnega Doma». Ob 1. opoldne banket v areni «Narodnega Doma». Popoldne od 1/2. do 8. zvečer koncert, ob lepem vremenu na vrtu, ob slabem vremenu v areni «Narodnega Doma». Pri slavnosti sodeluje pevski zbor.

Umetnost in književnost.

«Slobodna riječ» v lastni tiskarni. Bratska hrvatska stranka je napravila zopet velik korak naprej. Uredila si je za svojo lastno tiskarno, ki že deluje pod imenom «Pučka tiskara». — Sodrugi po Slovenskem! Mi imamo že svojo «Delavsko tiskovno družbo», katere glavni namen je pridobiti tiskarno slov. organiziranemu delavstvu. Pristopajte kot člani v to družbo ter vplačujte deleže! Tudi mi slovenski socialisti si moramo sami pomagati, od drugod ne čakajmo pomoči! Zatorej, na delo!

Sodrugom sporočamo, da deluje v Ljubljani «Delavska tiskovna družba» še od julija meseca in da ima v zalogi celo vrsto brošur in knjig. Dolžnost vsakega sodruga je, da te knjige in brošure po mogočnosti razširja. «Naše kmetiško in delavsko ljudstvo rado bere» to se sliši vedno — torej: vsak bodi razširjevalec naših brošur. — Opozorjamo obenem, da je izšla brošura «V dobi klerikalizma» ta teden. En komad velja 40 vin.

Iz stranke.

Strankarski zbor italijanske socialno-demokratske stranke v Avstriji.

Drugi dan zborovanja, ponedeljek, je bil brez primere vroč. Teško delo so imeli opraviti delegatje, še težje predsedništvo, komisije in zlasti poročevalci. Zborovanje se je pričelo ob 7. zjutraj in resnično so bili malone vsi delegatje že ob tej uri na svojem mestu. Nadaljevala se je razprava o strankinem statutu. Sodrugi Pittoni je obrazložil posamezne paragrafe v obširnem govoru in je potem predlagal, naj se sprejme takoj določba o izvrševalnem odboru, da se lahko izvoli odbor, ki bo zboru predlagal kandidate za eksekutivo. Po kratkem posvetovanju se je izvolil ta odbor. Potem se je razvila razprava o statutu. V splošnosti zanima stvar seveda italijanske sodruge; nekatere posameznosti te debate pa imajo splošno zanimivost.

Najvažnejše je, da se po novem statutu združijo vsi italijanski socialni demokratje Avstrije v enotno stranko, kakor so že združeni sodrugi drugih narodnosti. Deslej so bili razcepljeni v primorsko in trentinsko skupino, kar se je utemeljevalo z veliko geografsko razdaljo. Dokler sta bili obe skupini še slabejši, je bila ta razdelitev razumljiva; edinost je bila skoraj nemogoča in če bi se bila sklenila, bi bila ostala na papirju. A stvar je vendar včasih povzročila konfuzijo. Narodna organizacija socialne demokracije se je zamenjavala s teritorialno; «Sezione adriatica» se je smatrala za politično organizacijo vseh socialnih demokratov v deželah ob jadranskem morju in nerazumevanje narodne organizacije je bilo krivo marsikatero narodnosti, ki je škodovala zlasti jugoslovanski stranki. Z združitvijo vseh italijanskih sodrugov v enotno stranko se bo tudi to izboljšalo.

V razpravi o statutu se je na široko razvila debata o takozvani nevtralnosti organizacij. Ta pojav je bil pač nekoliko čuden, ker se je šlo glavno za strokovne organizacije, katerim je bila pravzaprav namenjena poznejša strokovna konferenca. Strankarski zbor se je polotil tega vprašanja, ker je bilo v načrtu statuta določeno, da imajo na deželnih konferencah tudi zastopniki strokovnih društev sedež in glas. Ta točka, ki se je pozneje izpremenila, je dala povod tej debati.

Nekateri delegatje so zastopali stališče, da naj bodo strokovne organizacije nevtralne, drugi so po-

lemizirali s tem nazorom in so porabili za to mnogo temperamenta. Na objektivnega poslušalca je debata napravila vtisk, da je nasprotje obeh struj večinoma v besedah, dočim so bili o temeljnih načelih pravzaprav vsi složni, ne da bi bili čutili to. «Nevtralnost» je zelo prožna beseda in največkrat jo slišimo od — nasprotnikov socialne demokracije. Nihče ni tako goreče zagovarjal «nevtralnosti» kakor klerikalci, ki so prvi spoznali, kakšna moč narašča v delavskih organizacijah, osnovanih od socialnih demokratov. S sladkimi besedami so začeli slaviti slogo in priporočati «nepolitične» strokovne organizacije, v katerih naj bi bilo prostora za delavce brez razlike političnega mnenja; te organizacije naj bi ostale brez zveze s političnimi strankami in naj bi se bavile samo s takimi rečmi, o katerih ne bi bilo nobenih političnih nasprotij. Vaba je bila sladka, toda strupena. Pod plaščem nevtralnosti so se hoteli sami vtihotapiti v delavske organizacije; dokler bi bili slabi, bi morala biti izključena vsaka politika, čim bi čutili, da so dovolj močni, bi pa odvrgli plašč in spravili organizacije v svojo oblast. Najboljši dokaz je v tem, da klerikalci sami ne snujejo nepolitičnih organizacij, ampak odločno klerikalne, na katere opirajo svojo moč. Če v kakšnem društvu z «nevtralnostjo» niso imeli toliko sreče, da bi ga bili predložili svoji absolutni komandi, so takoj zapustili «nevtralno» organizacijo in so osnovali svojo «krščansko-socialno». V tem so jih posnemali nemški nacionalci, češki nacionalci in kakor opice še slovenski nacionalci. — Od delavca, ki se pridruži strokovni organizaciji, itak nihče ne zahteva, da bi napravil izpit o socialistični vedi. Versko ali narodno mišljenje delavca ni bila nikoli zapreka za sprejem v strokovno organizacijo. Toda če je taka organizacija tudi do kosti nepolitična, mora vendar imeti stalna načela za svoje delo. Ne gre se za to, da imajo delavci društva sploh, ampak zato, da jim ta društva koristijo. Nevtralno društvo v zmislu naših nasprotnikov bi moralo biti za delavce neplodno in ne bi smelo delati nič drugega kakor to, kar delajo navadno meščanska društva: Prirejati veselice, dajati podpore, ki si jih morajo plačevati člani sami, največ še sestaviti kakšno prošnjo. Delavstvo pa ne more izboljšati svojega položaja drugače kakor v razrednem boju; izkoriščani se morajo bojevati z izkoriščevalci in skušati, da jih premagajo. Razredni boj se pa vodi na raznih bojiščih in z raznim orožjem, kajti tudi nasprotnikove čete so razstavljene na mnogih poljih in zbrane v mnogih trdnjavah ter imajo cele arzenale orožja na razpolago. Glavne oblike razrednega boja so strokovni, politični in gospodarski boj; samo v parlamentu se ne premaga kapitalizem, samo v delavnicah pa tudi ne. Kakor na vojni morajo biti vse čete v zvezi, bojni načrt mora biti enoten in vsi strategični in taktični koraki se morajo vzajemno izpolnjevati. Delavska politika se mora oslanjati na delavske strokovne organizacije, te pa se morajo z delavsko politiko varovati in krepčati. Nevtralnost strokovnih organizacij je torej nezmisel. Pristop vanje ima delavec tudi brez socialistične etikete; ampak njih delovanje mora biti socialistično, ker drugače ni delavsko.

Debate se je udeležila dolga vrsta govornikov. Opoldne se je izvolila komisija za pregled predlogov in za končno redakcijo statuta.

Popoldne je sodrug Pittoni poročal o časopisju. Razložil je stanje dnevnika «Il Lavoratore», ki je imel prebiti hude boje in ima v finančnem oziru tudi sedaj težko stališče. Če je to za nas po eni strani tolažba, bi pa po drugi strani lahko postali melanholični, če primerjamo žrtve italijanskih sodrugov za svoje glavno glasilo s tem, kar store slovenski za svoje. Ščevilke seveda niso namenjene javnosti; ampak lahko se reče, da bi slovenski sodrugi, če bi razmeroma toliko storili za razširjanje svojega glavnega glasila tolikor italijanski, lahko imeli za naše razmere naravnost briljanten dnevnik, ki bi se altreché lahko uspešno bojeval z nasprotniki!

Tudi o tej točki se je razvila obširna debata. Izreka se je želja, da bi se «Lavoratore» več pečal z načelnimi in propagandističnimi članki in da se ne bi toliko oziral na zahteve tistih, ki iščejo senzacionalne notice in berilo, s kakršnim se napolnjujejo meščanski časopisi. Zbor je odobril glavno smer uredništva in je naložil stranki, da stori vse mogoče za saniranje gospodarskega položaja pri listu. Tudi je sklenil, naj se ustanovi v propagandistične namene poseben tednik.

O parlamentarnem delovanju je poročal poslanec sodrug Scabar prav obširno na večerni seji. Sodrugom, ki so zasledovali seje državnega zbora, je delovanje socialističnih poslancev znano. Medtem je komisija po vloženi predlogih redigirala statut, ki se je po končnem poročilu sodruga Pittonija sprejel.

Socialno-demokratskim poslancem se je izreklo zaupanje, potem se je sprejelo nekaj specialnih predlogov.

Po poročilu komisije za predlaganje kandidatov so bili z aklamacijo izvoljeni v izvrševalni odbor iz Trsta sodrugi G. Antonaz, G. Oliva, V. Pittoni, iz Istre Lirussi, iz Furlanije Tonet; v kontrolo Cermutz, Laureneich in Mervitz. Iz Trentina bodo izvoljeni na deželni konferenci. Izvolitvi je sledila burna aklamacija. Tedaj je — ob 11. zvečer

— po izčrpanem dnevnem redu predsednik, sodrug dr. Piscal zaključil shod z navdušenimi, a zelo primernimi besedami. Z gromovitimi klici «Viva il socialismo» se je razšel zbor. Razočarani so italijanski meščanski nasprotniki, ki so po stari navadi upali, da se razcepi stranka. Fiksna ideja, ki je tem bolj smešna, čim je starejša.

Strokovni pregled.

Seja strokovne komisije za Ljubljano se vrši v petek, dne 18. t. m. v prostorih združenih organizacij (gostilna Petrič na Resljevi c. št. 22). Začetek točno ob 8. uri zvečer. Vsi delegatje so naprošeni, da za gotovo pridejo, ker je dnevni red velevažen.

Anton Kristan,
strokovni tajnik.

Kritičen položaj na državnih železnicah.

Na Dunaju se je zbralo začetkom zadnjega tedna okrog 500 delegatov osebja državnih železnic, da se posvetujejo, kakšne korake naj store, ker se železnisko ministrstvo ni oziralo na njihove opravičene zahteve. Posvetovanje je bilo zelo burno in mnogo delegatov je zahtevalo, naj se takoj začne pasivna rezistenca. Po dolgi razpravi se je z ogromno večino sprejela sledeča resolucija:

Dne 8. septembra 1908 zbrani zaupniki vseh organiziranih železničarjev v Avstriji se popolnoma zavedajo odgovornosti, ki jo imajo v tem resnem trenutku. Na jasnem so si, da imajo to odgovornost ne le spričo svojih organizacij, temveč tudi spričo vsega delavstva in vsega prebivalstva. Ne da bi pozabili na to, morajo po zreli preiskavi predlogov, ki jih je napravilo železnisko ministrstvo za ureditev slabih razmer uslužbencev na ces. kr. državnih železnicah izjaviti, da ti predlogi nikakor ne morejo zadovoljiti osebja in izpolniti upov, ki so jih povzročile obljube železniškega ministrstva leta 1905. Zlasti se vidi

1. da ni pripravljena ureditev službenega in delavnega časa;
 2. da ni določena provizorična službena doba kakor se je že določila na privatnih železnicah;
 3. da so za zboljšanje plač namenjena sredstva popolnoma nezadostna;
 4. da so popolnoma nezadostne doklade za službeniško osebje, ki izvršuje eksekutivno službo in da se ni vzel obzir na celo vrsto uslužbencev, ki opravljajo nočno službo;
 5. da se ni razširila ocenitev uradnih stanovanj in izplačanje difference tudi na čuvače;
 6. da je nezadostno urejeno avtomatično napredovanje in povišavanje;
 7. da ni odpravljeno izvenredno avanziranje na podlagi kvalifikacije (avanziranje po križčkih).
- Z ozirom na te težke nedostatke nameravane regulacije sklepa konferenca zaupnikov, izvoliti izvrševalni odsek in mu nalaga — kot edino pot, po kateri bi se dosegla mirna rešitev — naj takoj nastopi obravnavo z železniškim ministrstvom, da doseže odstranitev omenjenih nedostatkov. Konferenca pooblašča izvrševalni odsek, porabiti vsa primerna sredstva v dovego tega cilja.

Sicer vztrajajo zaupniki prej ko slej ob zahtevah, ki jih obsega zakonski načrt poslanca Tomschika in resolucija poslanca drja. Ellenbogna.

V izvrševalni odsek so bili izvoljeni sledeči sodrugi: Poslanec Tomschik, Weigl, Grill, poslanec Müller, Decker, Brodecky, Glaser, Nabitšch, Winter; za severno železnico Tantsin in Herlinger ter kot nadomestnik Heider.

Sodrug Scheibein je podal še sledeči predlog:

«Če izvoljenemu odseku ne bo mogoče, doseči znatnih uspehov v zmislu resolucije, ima takoj sklicati po enega zaupnika iz obsega vsakega ravnateljstva, ki se izvoli na današnji konferenci, potem glavne zaupnike privatnih železnic, centralni odbor personalne komisije in delavski odbor ter tej skupini izročiti odločitev o daljnem postopanju.»

Predlog sodruga Scheibeina je bil soglasno sprejet.

Položaj na državnih železnicah je nad vse resen in bilo bi želeto, da spozna to resnost pred vsem železnisko ministrstvo. Tistih osem milijonov kron, s katerimi je mislilo odpraviti železničarje, bi bilo prav toliko kakor kapljica na razbeljen kamen. Vsakdo mora razumeti, da se po dolgotrajnem čakanju spričo vedno naraščajoče draginje železničarji ne morejo zadovoljiti z bagatelo, od katere ne bi imela ogromna večina niti vinarja. Že na sedanji konferenci je bila razburjenost železničarjev ogromna. Ako bi železnisko ministrstvo ostalo zakrknjeno kakor je bilo doslej, hi bil boj neizogiben. Nemogoče bi bilo, da bi se železničarji vdali tudi če bi vedeli, da morajo voditi boj do zadnjih posledic. Na konferenci so železničarji izjavili, da se zavedajo odgovornosti, ki jo imajo spričo prebivalstva. Te odgovornosti se mora pa zavedati tudi železnisko ministrstvo in cela vlada. Ako pride na državnih železnicah vendar do boja, ne bodo krivi železničarji, ki so dovolj svabili, ampak vlada, ki je gluha. Upajmo torej, da se ji še v zadnji uri odpro ušesa, pa tudi možnja,

ki je bila na razpolago za duhovnike, za častnike, za agrarce, ki pa je bila za železničarje vedno zategnjena.

Socialni pregled.

Nemški pravniški kongres, ki zboruje pravkar v Karlsruhe, je zlasti zanimiv, ker ima na dnevnem redu tudi kolektivne delavske ugovore. Pred kratkimi leti ne bi bil še nihče verjel, da bi se mogli juristi sedanje družbe baviti s takim vprašanjem. Kapitalistični liberalizem je vedno smatral takozvani «svobodni delavski ugovor» za vzor ureditve razmerja med delodajalci in delojemalci. Seveda je svoboda takega individualnega delavnega ugovora velika laž. Svoboden je pač močnejši delodajalec pri diktiranju pogojev, delavcu pa ne ostane druga svoboda, kakor vdati se zahtevam delodajalca, ali pa stradati brez dela. Proletarska organizacija je v praksi že prekucnila razne kapitalistično-liberalne nazore; kolektivni ugovori, ki varujejo pravice delavstva mnogo bolje kakor individualni, so že v vseh industrialnih državah našli svojo pot in tako so končno tudi juristi poklicani, zanimati se za stvar, ki se razvija po gospodarskih zakonih brez obzira na zastarele juridične nazore.

Premog, kapitalizem in delavstvo. Statistika avstrijskega rudništva od leta 1900—1905 kaže žalostno sliko za delavce. V tem ko je dobiček kapitalistov v tem času neprenehoma naraščal, se je življenje delavcev — tudi neprenehoma — slabšalo.

Nakopalo se je črnega premoga, računajoc po 1000 q

leta 1900	109.925
> 1901	117.388
> 1902	110.450
> 1903	114.981
> 1904	118.682
> 1905	125.853

rjavega premoga pa

leta 1900	224.735
> 1901	221.397
> 1902	221.575
> 1903	219.877
> 1904	210.834
> 1905	226.921

Poprečna cena meterskega centa je bila na mestu proizvodnje v vinarjih za

	črni	rjav
premog		
leta 1900	78.13	52.66
> 1901	86.96	56.21
> 1902	93.41	49.66
> 1903	84.73	45.36
> 1904	80.45	44.02
> 1905	79.30	44.49

Statistični podatki 1906. in 1907. leta izkazujejo enako padanje rudniške režeje; prodajne cene premoga so pa neprenehoma naraščale. Kapitalisti trdijo, da so morali zvišati cene zaradi naraščajočih plač. Ta trditev je neresnična. Po statistiki poljedelskega ministrstva so leta 1905 znašale poprečne plače v kronah

	na leto	za šiht
kopačev	851.51	3.10
odraslih delavcev	714.62	2.48
delavcev nad zemljo	746.04	2.43
mladostnih delavcev	436.68	1.59
delavk	306.16	1.08

To velja za črni premog.

Za rjavi premog pa sledeče:

	na leto	za šiht
plače		
kopačev	979.79	3.49
odraslih delavcev	876.24	2.99
delavcev nad zemljo	873.45	2.91
mladostnih delavcev	444.57	1.54
delavk	380.31	1.38

Če priravnamo te mezde s poprečnimi plačami od leta 1901, dobimo sledeče razmerje:

	na leto	za šiht
Znašala je poprečna plača		
leta 1901	816.57	2.90
> 1902	768.61	2.78
> 1903	763.38	2.75
> 1904	767.37	2.75
> 1905	794.17	2.81

Iz zaključnih števil je razvidno, da je bila poprečna plača rudarja leta 1905 za 22 K 40 vin. nižja kakor leta 1901. V kričečem nasprotju s tem padanjem mezde je pa rudarsko delo. Tako je odpadalo leta 1901 na posameznega rudarja poprečno 281 šihov, leta 1905 pa 283, to je za 1.71 odstotkov več. Število rudarjev se je od leta 1901 v Avstriji zmanjšalo za 6.86 odstotkov, to je okroglo za 10.000 oseb. To dokazuje jasno, da je imel rudar leta 1905 manjšo plačo kakor leta 1901., zato pa več dela in da je običial plod tega naraščajočega kapitalizma v kapitalističnem žepu.

Raznoterosti.

Češko gledališče na Vinogradih bo dne 19., 20. in 21. t. m. gostovalo na Dunaju in sicer priredi pet predstav v delavskih domovih v Favoritnu in v Otakringu. Kakor znano so bile svoj čas raz-

prave, da bi gostovalo češko gledališče v Teater an der Wien, a nemški nacionalci in dunajski krščanski socialci so preprečili te predstave. Socialni demokratje so jim sedaj odprli svoje hiše.

Levu Tolstemu je poslala zveza ruskih vseučilišč sledečo brzojavno čestitko: «Velečeni Lev Nikolajevič! Peterburska zveza ruskih vseučilišč Vam sporoča prsrčen pozdrav ob Vašem osemdesetem rojstnem dnevu in porablja to priložnost, da izreče zahvale velikemu umetniku in učitelju, ki je bil desetletja varuh in sodrug narodovih množic, ki je razglašal ljubezen in bratstvo, ki je z močjo svojega mogočnega talenta podpiral slabe in zaslužnjene, ki se je bojeval zoper moč teme in zoper gospodstvo neznanja, ki je naglašal potrebo in pomen prosvete širokih ljudskih slojev kot edinega zvestega spremljevalca k višavam boljšega življenja in človeka dostojnega bitja.»

Evharistični kongres, ki ima biti te dni v Londonu, razburja javno mnenje na Angleskem bolj kakor bo katoličanom ljubo. Angleži, ki so po ogromni večini protestantje, smatrajo nameravano procesijo za provokacijo in nameravajo prirediti nasprotno procesijo kot demonstracijo. Tudi protestirajo, da bi se kardinal Vanutelli kot zastopnik tuje državne oblasti udeležil kongresa na Angleskem.

Umrl je v Budimpešti dr. Maks Falk, glavni urednik «Pester Lloyd», ki je igral v ogrski politiki važno ulogo, dokler je vladala liberalna stranka. Mnogo let je bil tudi v delegaciji poročevalec o zunanji politiki.

Delavski dom so otvorili v Morchensternu na severnem Češkem. Mesto šteje komaj 8000 prebivalcev, a delavstvo ima velikansko enerzijo. Za ustanovitev in zgradbo svojega doma je rabilo samo tri leta.

Naznanilo.

Ob stirisoletnici Trubarjevega rojstva spominja se prvega slovenskega reformatorja tudi slovenska socialno-demokratska stranka. Te dni je že izšla brošura

„Primož Trubar in slovensko ljudstvo“

v založbi «Delavske tiskovne družbe v Ljubljani».

Cena 8 vinarjev.

Opozarjamo sodruge in vse delavske organizacije na to. Prosimo, da takoj naroče to zanimivo in obenem zelo aktualno brošurico.

Stirisoletnico Trubarjevega rojstva pa proslavi socialno-demokratska stranka tudi s tem, da izda v založbi «Delavske tiskovne družbe» zanimivo protiklerikalno brošuro:

„V dobi klerikalizma“

ki bo obsegala nad vse poučno čtivo o klerikalizmu.

Zelimo, da bi se te dve brošuri kar najbolj razširili med slovensko ljudstvo. S tem se bo tudi najbolj proslavil spomin Primoža Trubarja.

Na delo tedaj!

Putniki v Ameriko
kateri želijo dobro, po ceni in
vzdržljivosti potovati naj se obrnejo
na
Simona Hmetzka
v Ljubljani Kotlobovska ulica 22
Kotlobovska ulica 22

KAVARNA

„Unione“ preje „Tedesco“ v Trstu

se priporoča cenjenim sodrugom najtopleje. Na razpolago so vsi važni in slovenski, italijanski in nemški listi. Vse pijače poceni. Napitnina je izključena.